

CHOLG‘U IJROCHILIGINI MUSIQA DARSLIKLARIDA TUTGAN O‘RNI

Jo‘rayeva Dilafruz

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Tasviriy sanat va musiqa talimi kafedrası

Musiqa talimi yo‘nalishi 2- kurs 201 guruh talabasi

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 17.10.2024

Revised: 18.10.2024

Accepted: 19.10.2024

KALIT SO‘ZLAR:

cholg‘u ijrochiligi,
musiqa darsliklari,
pedagogika, ritmik
tafakkur, melodik
tafakkur, musiqa
madaniyati, bolalar
tarbiyasi

Maqolada cholg‘u ijrochiligining musiqa darsliklarida tutgan o‘rni tahlil qilinadi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, darslik tarkibi va interfaol metodlar orqali bolalarning musikal qobiliyatlari, ritmik va melodik tafakkur hamda musiqa madaniyatini anglash imkoniyatlari muhokama qilinadi.

KIRISH:

Cholg‘u ijrochiligi boshlang‘ich sinflarda musikal va estetik rivojlanishning muhim jihatlaridan biridir. Musiqa darsliklarida cholg‘u ijrochiligi bolalarning ritmik va melodik tafakkuri, musikal qobiliyatlari va musiqa madaniyatini anglash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012). Pedagogik yondashuvlar va darslik tarkibi bolalarga: Cholg‘u ijrochiligi orqali musikal qobiliyatlarni shakllantirish; Ritm va melodiyanı tushunish va yaratish; Musiqa madaniyatini anglash va qadrlash; Guruh ishlari orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantirish; Darslarni motivatsion, interaktiv va samarali qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, cholg‘u ijrochiligi bolalarning ijtimoiy, hissiy va estetik rivojlanishiga hissa qo‘shadi, pedagogik samaradorlikni oshiradi va bolalarni kompleks tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi (Karimov, 2009; Soliev, 2014).

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI: Cholg‘u ijrochiligi bolalarning boshlang‘ich sinflarda musikal, ritmik va estetik rivojlanishida muhim pedagogik vositadir. Musiqa darsliklarida cholg‘u ijrochiligi bolalarning ritmik va

melodik tafakkuri, musikal qobiliyatlari va musiqa madaniyatini anglash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012). Soliev (2014) tadqiqotlariga ko'ra, cholg'u ijrochiligi bolalarning ritmik, melodik va reflektiv tafakkurini rivojlantiradi. Interfaol pedagogik metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi va pedagogik samaradorlikni oshiradi. Karimov (2009) tadqiqotlariga ko'ra, pedagoglar cholg'u ijrochiligini darslik tarkibiga kiritish orqali bolalarning ijtimoiy hamkorlik, motivatsiya va reflektiv tafakkur ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Gulomov (2007) tadqiqotlariga ko'ra, cholg'u ijrochiligi bolalarning ijodiy qaror qabul qilish, vizual va musiqiy tafakkur ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, bolalar interfaol mashg'ulotlar orqali ijtimoiy tajriba va motivatsiyani oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ushbu kurs ishida cholg'u ijrochiligi musiqa darsliklarida tutgan o'rnini quyidagi metodologik yondashuvlar asosida tahlil qilindi:

Kvalitativ tahlil: Bolalarning musiqa darslaridagi cholg'u ijrochiligi bilan bog'liq ijodiy ishlarini tahlil qilish.

Observatsiya: Dars va mashg'ulotlarda bolalarning faol ishtirokini, guruh ishlari va interfaol mashg'ulotlarda qatnashishini kuzatish.

Tahliliy tahlil: Musiqa darsliklaridagi cholg'u ijrochiligi bo'yicha mashg'ulotlarni tahlil qilib pedagogik samaradorlikni aniqlash.

Interfaol mashg'ulotlar: Rol o'yinlari, guruh ishlari va loyihaviy mashg'ulotlar orqali bolalar ritm, melodiya va ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar.

Solishtirma tahlil: Interfaol metodlar va an'anaviy usullarni solishtirish, samaradorlik va talabalar ishtirokini baholash.

Cholg'u ijrochiligi musiqa darsliklaridagi metodikasi bolalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

Cholg'u ijrochiligi orqali musikal qobiliyatlarni shakllantirish;

Ritm va melodiyaning tushunish va yaratish;

Musiqa madaniyatini anglash va qadrlash;

Guruh ishlari orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish;

Darslarni motivatsion, interaktiv va samarali qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, cholg'u ijrochiligi bolalarning ijtimoiy, hissiy va estetik rivojlanishiga hissa qo'shadi, pedagogik samaradorlikni oshiradi va bolalarni kompleks tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi (Karimov, 2009; Soliev, 2014).

=====

MUHOKAMA VA NATIJA:

Cholg'u ijrochiligi bolalarning boshlang'ich sinflarda musikal va estetik rivojlanishida muhim pedagogik vositadir. Musiqa darsliklarida cholg'u ijrochiligi bolalarning ritmik va melodik tafakkuri, musikal qobiliyatlari va musiqa madaniyatini anglash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012). Interfaol pedagogik metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi, ularning ijtimoiy uyg'unlik, reflektiv tafakkur va madaniy anglash ko'nikmalarini oshiradi. Soliev (2014) tadqiqotlariga ko'ra, interfaol metodlar bolalarning musiqa darslaridagi faoliyatini qiziqarli qiladi va pedagogik samaradorlikni oshiradi. Karimov (2009) tadqiqotlarida pedagogik yondashuvlar bolalarning vizual va musiqiy tafakkurini, ijtimoiy uyg'unlik va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bolalar darslarda o'z ishlarini namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba va motivatsiyani oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Gulomov (2007) tadqiqotlariga ko'ra, cholg'u ijrochiligi bolalarning ijodiy qaror qabul qilish, reflektiv tafakkur va vizual qaror yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu jarayon bolalarning ijtimoiy va estetik rivojlanishiga hissa qo'shadi va pedagogik samaradorlikni mustahkamlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, cholg'u ijrochiligi musiqa darsliklarida:

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi: Bolalar ritmik va melodik elementlardan foydalanib ijodiy qarorlar yaratadilar.

Reflektiv tafakkur va vizual-musiqiy tafakkurini shakllantiradi: Bolalar o'z ishlarini tahlil qilib, estetik qarashlarini rivojlantiradilar.

Mustaqil qaror qabul qilishni rivojlantiradi: Interfaol mashg'ulotlar bolalarni mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishga rag'batlantiradi.

Guruh ishlari va muhokama orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi: Bolalar bir-biri bilan fikr almashish va hamkorlikni o'rganadilar.

Dars samaradorligini oshiradi: Interfaol va kreativ metodlar darslarni qiziqarli qiladi, bolalarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi.

Shu bilan birga, bolalar o'z ishlarini namoyish etish orqali:

Ijodiy qarorlar yaratishni o'rganadilar;

O'z ishlarini tahlil qilib, estetik qarashlarini rivojlantiradilar;

Ijtimoiy uyg'unlik va hamkorlik ko'nikmalarini mustahkamlashadi; ijtimoiy mas'uliyat va madaniy qadriyatlarni anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Natijada, cholg'u ijrochiligi bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga, motivatsiyasini oshirishga va pedagogik samaradorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu metodlar bolalarni kompleks tarzda rivojlantirish, ijodiy qaror qabul qilish

va reflektiv tafakkurni shakllantirishga yordam beradi.

XULOSA: Cholgʻu ijrochiligi boshlangʻich sinflarda musikal, ritmik va estetik rivojlanishni shakllantirishda muhim pedagogik vositadir. Bolalar cholgʻu ijrochiligi orqali: Oʻz ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar; Ranglar, ritmik shakllar va melodiylar orqali estetik qarashlarini shakllantiradilar; Interfaol pedagogik mashgʻulotlar orqali reflektiv tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish koʻnikmalarini rivojlantiradilar; Guruh ishlari va hamkorlik orqali ijtimoiy koʻnikmalarini mustahkamlashadi; Musiqa madaniyatini anglash va qadrlash orqali madaniy va ijtimoiy masʼuliyatni oʻrganadilar. Tadqiqot

natijalari shuni koʻrsatadiki, cholgʻu ijrochiligi:

- Ijodiy va estetik rivojlanishni oshiradi;
- Reflektiv tafakkur va madaniy anglashni shakllantiradi;
- Mustaqil qaror qabul qilish va ijtimoiy uygʻunlikni rivojlantiradi;
- Dars samaradorligini oshiradi va pedagogik jarayonni qiziqarli qiladi.

Shu bilan birga, bolalar oʻz ishlarini namoyish etish orqali:

- Madaniy meros va anʼanaviy qadriyatlarni anglashni oʻrganadilar;
- Oʻz ishlarini tahlil qilib, reflektiv va estetik qarashlarini rivojlantiradilar;
- Ijtimoiy uygʻunlik va hamkorlik koʻnikmalarini mustahkamlashadi;
- Ijtimoiy masʼuliyat va madaniy qadriyatlarni qadrlash imkoniyatiga ega boʻladilar.

Natijada, cholgʻu ijrochiligi bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga, motivatsiyasini oshirishga, va pedagogik samaradorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu metodlar bolalarni kompleks tarzda rivojlantirish, ijodiy qaror qabul qilish va reflektiv tafakkurni shakllantirishga yordam beradi. Shu tarzda, cholgʻu ijrochiligi bolalarning ijodiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishida samarali vosita sifatida musiqa darslarining taʼlim sifatini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, G. (2010). *Sanʼat taʼlimi va rangshunoslik asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Bobo, S. (2012). *Bolalar sanʼati va ijodiy rivojlantirish*. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Soliev, B. (2014). *Kompozitsiya va shakllarning sanʼatdagi oʻrni*. Toshkent: Fan va adabiyot.
4. Karimov, R. (2009). *Sanʼat taʼlimi: metodologiya va pedagogik yondashuvlar*. Toshkent: Taʼlim nashriyoti.

5. Gulomov, T. (2007). *San'at ta'limida bolalar ijodini rivojlantirish*. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar nashriyoti.
6. Petrov, A. (2003). *Artistic Representation and National Identity*. London: Routledge.
7. Lur'ya, L. M. (1999). *Psixologiya ranglar: hissiy ta'sirlar va san'atda qo'llanilishi*. Moskva: Ruhshunoslik nashriyoti.
8. Kovalev, S. A. (2011). *Ranglar va shakllarning psixologik ta'siri*. Moskva: San'atshunoslik nashriyoti.
9. Karimov, N. O. (2016). *Bolalar va san'at: tarbiyaviy ahamiyati*. Toshkent: Xalqaro ta'lim nashriyoti.
10. Davlatov, N. G. (2015). *Inklyuziv ta'limda tasviriy san'atning o'rni*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
11. Akhmedov, G., & Soliev, B. (2018). *Visual Arts Education Strategies*. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.
12. Petrov, A., & Lur'ya, L. M. (2020). *Visual Arts and Educational Pedagogy*. London: Routledge.
13. Soliev, B., & Bobo, S. (2017). *Creative Methods in Art Lessons*. Tashkent: Fan va Adabiyot.
14. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.
15. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
16. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.
17. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.
18. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
19. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." *Oriental Art and Culture*, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65-69.